

Розділ 2. Міжнародні економічні відносини

УДК 33.338.24

DOI: 10.31732/2663-2209-2019-55-15-19

ЕКСПОРТНА СТРАТЕГІЯ УКРАЇНИ: РЕАЛІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ

Андрєєва В.А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри теоретичної та прикладної економіки, ВНЗ «Університет економіки та правда «КРОК», м. Київ, вул. Табірна, 30-32, 03113, Україна, тел.: (044)-455-5707, e-mail.: AndriievaVA@krok.edu.ua, ORCID: 0000-0002-6357-3063

UKRAINE'S EXPORT STRATEGY: REALITIES AND PROSPECTS

Andriieva V.

PhD (economics), associate professor, associate professor of theoretical and applied economics department, «KROK» University, Kyiv, Tabirna, 30-32, 03113, Ukraine, tel.: (044)-455-5707, e-mail.: AndriievaVA@krok.edu.ua, ORCID: 0000-0002-6357-3063

Анотація. *Необхідність підтримки розвитку експортної стратегії України перетворюється на процес безперервний та динамічний, а отже, одноразовий аналіз і діагностика не можуть бути основою такого процесу, оскільки надають обмежену певним відтинком часу інформацію. При цьому стратегія економічного розвитку держави повинна прогнозувати та передбачати тенденції економічного розвитку з урахуванням науково-технічного прогресу, світової кон'юнктури ринків, світової політичної кон'юнктури, світових фінансових ризиків, національних економіко-політичних переваг. Саме модельний шлях економічного розвитку країни дає можливість не лише систематизувати державну економічну політику в її оперативних заходах, а й спрямовувати економічну діяльність суб'єктів господарювання країни у перспективних та конкурентоздатних стратегіях. Стратегія економічного розвитку держави не може вберегти від нестабільності, нестійкості, спаду. Потрібні механізми розробки системи цілей з урахуванням тенденцій економічного розвитку та факторів. В статті обґрунтовано доцільність формування та реалізації експортної стратегії країни за допомогою сформованої економічної моделі. Проаналізовано реалії та перспективи розвитку експортної стратегії в умовах інституційних змін, які є необхідною ланкою в процесі трансформації економіки. Визначено напрямки реалізації експортної стратегії з урахуванням науково-технічного прогресу, світової кон'юнктури ринків, світової політичної кон'юнктури, світових фінансових ризиків, національних економіко-політичних переваг, тенденцій економічного розвитку. Запропоновано впровадження регуляторного формуляру - інституційно врегульованого макроекономічного інструменту для реалізації експортної стратегії. Угруповано економічні важелі та визначено пріоритетні галузі для її реалізації, які сприяють створенню високої доданої вартості.*

Ключові слова: *стратегія розвитку, експортна стратегія, реалізація стратегії економічного розвитку, модель економічного розвитку, регуляторний формуляр, економічні ресурси.*

Формул: 0, рис.: 2, табл.: 0, бібл.: 9

Annotation. *Necessity of training in exporting the export strategy of Ukraine will be redirected to the process without interruption and dynamism, and so, a one-time analysis and diagnostics cannot be used as the basis for such a process. In doing so, the country's economic development strategy must anticipate and anticipate economic development trends, taking into account scientific and technological progress, global market conditions, global political conditions, global financial risks, national economic and political advantages. It is the model way of economic development of the country that makes it possible not only to systematize the state economic policy in its operational measures, but also to direct the economic activity of the economic entities of the country in promising and competitive strategies. The strategy of economic development of the state can not protect from instability, instability, recession. Mechanisms are needed to develop a system of goals, taking into account economic development trends and factors. The article substantiates the feasibility of forming and implementing the export strategy of the country with the help of the formed economic model. The realities and prospects of export strategy development in the context of institutional changes, which are a necessary link in the process of economic transformation, are analyzed. The lines of implementation of export and strategic strategies for the advancement of science and technology progress, the city economy market, the city policy market, the international financial market, and the national and international economic*

trends are highlighted. The introduction of a regulatory form - an institutionally regulated macroeconomic tool for implementing the export strategy - is proposed. Economic levers are grouped together and priority industries identified for its implementation that contribute to the creation of high added value.

Key words: *development strategy, export strategy, realization of the strategy of economic development, model of economic development, regulatory form, economic resources.*

Formulas: 0, fig.: 2, tabl.: 0, bibl.: 9

Постановка проблеми. Реалізація стратегії економічного розвитку країни повинна відбуватись за допомогою сформованої економічної моделі, яка б відповідала науково-економічному вибору суспільства.

Модель економічного розвитку країни має бути розроблена і запущена в стратегічну реалізацію максимально захищеною від політичних змін, які перманентно виникають після кожного виробничого періоду [1].

При цьому стратегія економічного розвитку держави повинна прогнозувати та передбачати тенденції економічного розвитку з урахуванням науково-технічного прогресу, світової кон'юнктури ринків, світової політичної кон'юнктури, світових фінансових ризиків, національних економіко-політичних переваг.

Саме модельний шлях економічного розвитку країни дає можливість не лише систематизувати державну економічну політику в її оперативних заходах, а й спрямовувати економічну діяльність суб'єктів господарювання країни у перспективних та конкурентоздатних стратегіях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. З огляду на особливості стратегії деякі економісти пропонують розглядати її як майбутній результат, орієнтир, напрям розвитку; модель корпоративної поведінки; позицію – реальне місце, статус на конкретному ринку; перспективу – уявлення про майбутнє фірми; прийом – особливий маневр у конкурентній боротьбі [2, 3, 4]. Інші тлумачать її як зобов'язання діяти певним чином [5] або визначення основних довгострокових завдань; ухвалення курсу дій, розподіл ресурсів, загальний всебічний план досягнення цілей [6]; довгостроковий курс розвитку, спосіб досягнення цілей, які визначаються,

керуючись власними міркуваннями в межах економічної політики [7].

В економіці стратегія постає як система правил і способів реалізації певних концепцій розвитку. Правильно сформульована стратегія окреслює найпродуктивніший шлях та способи досягнення мети, забезпечує державі вибір перспектив та вигідну позицію на світовому ринку.

Однак, стратегія не гарантує досягнення намічених цілей, адже в конкурентному середовищі взаємодіє багато факторів, зміст і спрямування яких важко передбачити.

Стратегія економічного розвитку держави не може вберегти від нестабільності, нестійкості, спаду. Потрібні механізми розробки системи цілей з урахуванням тенденцій економічного розвитку та факторів.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження реалій та перспектив розвитку експортної стратегії України, а також розробка та запровадження інституційно врегульованого макроекономічного інструменту для її реалізації.

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку Соскіна О. І., причиною економічної кризи в Україні є повільне та непослідовне проведення економічних трансформацій, що завдало серйозних збитків економічному розвитку загалом, порушило процес економічної стабільності, спричинило до спаду ВВП [8].

Інституційні зміни є необхідною ланкою в процесі трансформації економіки і повинні проводитись в таких напрямках: приватизація державних підприємств; створення економічного законодавства для умов ринку; зміна системи оподаткування; раціоналізація структури економіки (промисловості, послуг, сільського господарства); раціоналізація пріоритетів

зовнішньоекономічної діяльності; формування нових господарських взаємозв'язків між країнами на нових принципах взаємовідносин; експортна стратегія України.

Зазначимо, що експорт товарів до країн Європи за останні 10 років фактично подвоївся. Після фінансової кризи 2009 р. Україна поставила товари до ЄС приблизно на 10,3 млрд. дол. Остання цифра зростала до 50%, але все змінив 2014 р.: анексія Криму і початок бойових дій у Донбасі привели до різкого зменшення обсягу торгівлі з країнами СНД.

Підписання Угоди про асоціацію з ЄС, завдяки якій при реалізації експортної стратегії частину обмежень у торгівлі між Україною та Євросоюзом було усунуто, надало можливість щодо зростання товарообігу з СНД через імпорт паливно-мастильних матеріалів: до ЄС спрямовується понад 42% українського

експорту, а з ЄС Україна отримує понад 43% загального імпорту. Після підписання Угоди про асоціацію Європейський Союз вже декілька років поспіль є партнером №1 для України.

Україна збільшила експорт товарів до Євросоюзу на 15% - до 20,153 млрд дол. Імпорт товарів з ЄС також збільшився на 10%. Загалом, з 28 країн Європи до України було ввезено товарів на 24,294 млрд дол. Отже, в обміні товарами з ЄС у 2018 р. Україна має від'ємне сальдо у 4,140 млрд дол. Проте, це на 10% менше за показник 2017 р.: тоді різниця між експортом та імпортом становила 4,6 млрд дол. не на користь України [9].

Найбільше товарів українські підприємства в 2018 р. експортували до Польщі – 6,88%. Наступними за вагомістю стали Італія (5,55%) та Німеччина (4,67%). Також до п'ятірки покупців українських товарів увійшли Угорщина та Нідерланди (рис. 1).

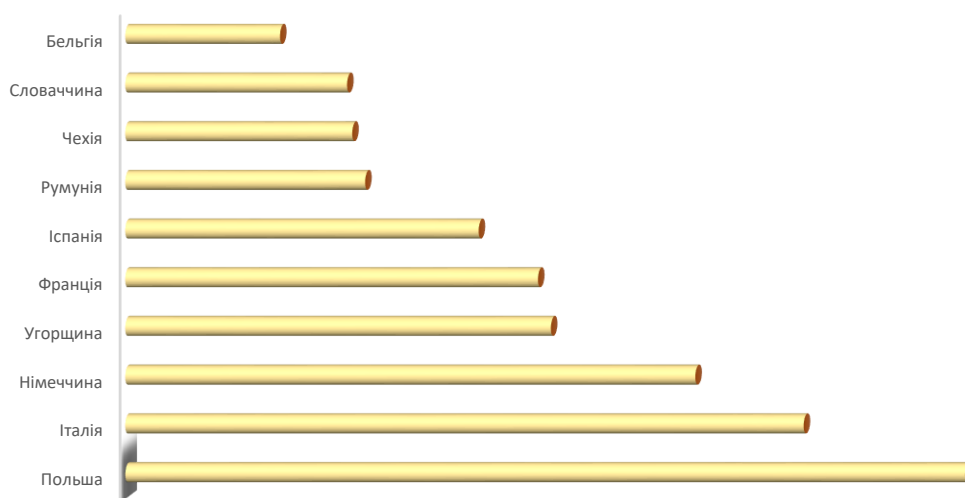

Рис. 1. Топ-10 країн Європи, до яких експортуються українські товари, млрд грн
Джерело: [6]

На жаль, Україна порівняно мало експортує до Великобританії (1,23%), Франції (1,14%) та скандинавських країн. Жодна з цих держав не увійшла до десятки найпопулярніших напрямків, хоча це платоспроможні ринки. Частково ситуацію можна пояснити логістичними витратами, проте відносно близька до нас Австрія теж має невелику вагу в структурі українського експорту (1,17%). Тому пояснити це можна

якістю товарів, яка не відповідає потребам цих ринків.

Основну вагу товарної складової українського експорту має сировинний компонент – зернові культури, чорні метали та руди. До Італії їх було експортовано на 1,2 млрд дол.

Беззаперечним лідером, які постачають товари до України з ЄС, є Німеччина. Завдяки продажу газу і нафтопродуктів

для ядерної енергетики, автомобілів, фармацевтичної та хімічної продукції ця країна забезпечує 8,85% експорту з країн ЄС до України.

Аналіз експортної стратегії України свідчить про те, що держава страждає як від сировинного експорту, так і від сировинного імпорту. Надмірна залежність від них створює додаткові загрози у випадку ймовірної рецесії в Євросоюзі та підвищення цін на енергоносії.

Очевидною є необхідність розміщення виробничих потужностей європейських автовиробників в Україні. Має бути чітка стратегія щодо стимулювання розвитку виробництва європейських фармацевтичних продуктів.

Забезпечити синхронність і системність роботи при реалізації експортної стратегії можливо, на нашу думку, за допомогою системного та інституційно врегульованого макроекономічного інструменту – регуляторного формуляру, який повинен містити конкретні формули, принципи і механізми регулювання державою експортної стратегії (рис. 2).

Цей економіко-правовий документ забезпечить: середньо- та довгострокові програми щодо створення сприятливих умов, що стимулюють торгівлю та інновації для диверсифікації експорту; розвиток послуг з підтримки бізнесу та торгівлі, здатних підвищити конкурентоспроможність підприємств, зокрема малих та середніх; удосконалення навичок і компетенцій підприємств, зокрема малих та середніх (підприємництва).

Україна почала активніше відстоювати власні торговельні інтереси, використовуючи один із найбільш ефективних механізмів врегулювання суперечок в рамках СОТ. Системна підтримка українських виробників на зовнішніх ринках має стати невід'ємною частиною вектору розвитку експортної стратегії, що дозволить підвищити конкурентоспроможність українських підприємств, яка залежить від багатьох чинників.

Висновки. Регуляторний формуляр експортної стратегії України повинен визначити пріоритетні галузі, які сприяють створенню високої доданої вартості, розвитку інновацій, мають потенціал для розвитку малих та середніх підприємств, а також продукцію, яка користується високим попитом на світових ринках. На нашу думку, це наступні креативні індустрії: легка промисловість, послуги індустрії моди та дизайну, аудіовізуальні, культурні і цифрові послуги; сектор інформаційно-комунікаційних технологій, що має високі темпи зростання; сектор туризму, що має працювати на поліпшення іміджу України за кордоном; харчова та переробна промисловість, зокрема готові продукти харчування та органічна продукція; машинобудування, технічне обслуговування та ремонт повітряних суден; сектор виробництва запасних частин та комплектуючих виробів для аерокосмічної та авіаційної промисловості.

Потрібна активна участь України у розробці крос-секторальних експортних стратегій, які стануть підґрунтям подальшого розвитку визначених індустрій.

Література:

1. Новак А. Я. Як підняти українську економіку : навч. посібник. Київ, 2007. 344 с.
2. Портер М. Международная конкуренция : учебное пособие. Москва, 1993. 220 с.
3. Ансофф И. Новая корпоративная стратегия : учебное пособие. Санкт-Петербург, 2000. 218 с.
4. Булеев І. П., Брюховецька Н. Р. Стратегія підприємства у сфері технічного і соціального розвитку. *Економічні реформи сьогодні*. 2010. №11. С. 12-16.
5. Дойль П. Менеджмент: стратегия и тактика : учебное пособие. Санкт-Петербург, 2000. 312 с.
6. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента : учебное пособие. Москва, 1992. 350 с.
7. Шершньова З. Є., Оборська С. В. Стратегічне управління : навчальний посібник. Київ, 1999. 288 с.
8. Соскін О. І. Україна занурюється у кризу. Чи врятують нас міжнародні запозичення? *Економічний часопис-XXI*. 2009. № 3-4. С. 3-6.
9. Демчук А. В. Найбільший інтерес в українських експортерів викликають ринки Німеччини, Канади, ОАЕ, США та Великобританії. *Бізнес*. 2019. №1. С. 42-49.

Джерело: власна розробка автора

References:

1. Novak, A.Ya. (2007), *Yak pidniaty ukrainsku ekonomiku* [How to boost the Ukrainian economy], Kyiv, Ukraine, 344 p.
2. Porter, M. (1993), *Mezhdunarodnaia konkurentsya* [International competition], Moscow, Russia, 220 p.
3. Ansoff, Y. (2000), *Novaia korporatyvnaia stratehiya* [New corporate strategy], St. Petersburg, Russia, 218 p.
4. Bulieiev, I.P. and Briukhovetska, N.R. (2010), "Enterprise strategy in the field of technical and social development", *Ekonomichni reformy sohodni*, vol. 11, pp. 12-16.
5. Doil, P. (2000), *Menedzhment: stratehiya y taktyka* [Management: strategy and tactics], St. Petersburg, Russia, 312 p.

6. Meskon, M. Albert, M. and Khedoury, F. (1992), *Osnovy menedzhmenta* [Management basics], Moscow, Russia, 350 p.
7. Shershnova, Z.Ye. and Oborska, S.V. (1999), *Stratehichne upravlinnia* [Strategic management], Kyiv, Ukraine, 288 p.
8. Coskin, O.I. (2009), "Ukraine is plunged into crisis. Will international borrowing save us?", *Ekonomichni chasopys-XXI*, vol. 3-4. Pp. 3-6.
9. Demchuk, A.V. (2019), "Markets of Germany, Canada, UAE, USA and UK are of the greatest interest in Ukrainian exporters", *Biznes*, vol. 1. Pp. 42-49.

Стаття надійшла до редакції 16.09.2019 р.